

EMANUEL SIMÉONOFF

WPŁYW EMIGRACJI ZE WSI DO MIAST W LATACH 1947—1960 NA STRUKTURĘ DEMOGRAFICZNĄ BUŁGARII *

Od 1945 r. migracje między miastem a wsią są w Bułgarii bardzo intensywne.

W ramach niniejszego artykułu spróbujemy dokonać analizy tych migracji oraz wskażemy, że w okresie 1947—1956 zmieniła się struktura ludności według wieku tak w mieście, jak i na wsi: ludność w mieście uległa demograficznemu odmłodzeniu, a na wsi — zestarzeniu. Wskażemy również, że wskutek zmian w strukturze wieku ludności miejskiej i wiejskiej nastąpił poważny spadek liczby żywo urodzonych dzieci.

Wykorzystaliśmy tu dane statystyczne opublikowane przez Centralny Urząd Statystyczny Bułgarii przy Radzie Ministrów. W ogłoszonych danych statystycznych dotyczących migracji ludności nie uwzględniono ani jej wieku, ani generacji.

Celem zróżnicowania danych o migracjach na generacje, posłużono się metodą opartą na rezultatach spisów przeprowadzonych 31 XII

* Prof. Emanuel Siméonoff, z wykształcenia matematyk, jest specjalistą w dziedzinie ubezpieczeń i demografii. Pracę zawodową i naukową rozpoczął w Instytucie Ubezpieczeń Bułgarii. W 1948 r. zorganizował dwa specjalistyczne zespoły z zakresu demografii przy Bułgarskiej Akademii Nauk. Pierwszy z nich prowadził szczegółowe studia nad umieralnością, a drugi nad rozrodczością w Bułgarii. Od 1952 r. prof. Siméonoff wykłada teorię ubezpieczeń na uniwersytecie w Sofii, a od 1960 r. pracuje jako matematyk w Instytucie Matematycznym Bułgarskiej Akademii Nauk. Z zakresu demografii na większą uwagę zasługują opracowania, których tytuły podajemy w tłumaczeniu francuskim: *Tables de la mortalité en Bulgarie pour les périodes 1920—1926, 1926—1934, 1934—1939*, w: *Smirtnootta na naselenieto w Bulgaria prez perioda 1887—1940*, Bułgarska Akademia na Naukite, Sofia 1959, s. 13—158; (współautor) *Tables de mortalité de la population de la Bulgarie pour la période de 1946—1957*, Bulletin de l'Institut de Mathématiques Académie des Sciences de Bulgarie, t. VII; *Une méthode à calculer la fonction de fréquence d'un processus aléatoire, qui dépend d'un paramètre r*, ibidem. Prof. Siméonoff przebywał szereg tygodni w Polsce w końcu ubiegłego i na początku bieżącego roku. [Dopisek — S. B.].

Tabela 1

Ludność Bułgarii według spisów z 1946 r. i 1956 r.

Spisy	Miasta			Wsie		
	mężczyźni	kobiety	razem	mężczyźni	kobiety	razem
1	2	3	4	5	6	7
31 XII 1946	888 538	846 650	1 735 188	2 628 236	2 665 925	5 294 161
1 XII 1956	1 276 670	1 279 401	2 556 071	2 522 686	2 534 952	5 057 638
przyrost	388 132	432 751	820 883	—	—	—
ubytek	—	—	—	105 550	130 973	236 523

1946 r. i 1 XII 1956 r., oraz na danych o urodzeniach i zgonach w okresie od 1947 r. do 1956 r. Oto dlaczego analiza i jej wyniki przedstawione niżej odnoszą się głównie do okresu obserwacji 1947—1956¹.

Wyniki dwóch ostatnich spisów w Bułgarii z 31 XII 1946 r. i z 1 XII 1956 r. przedstawiono w tabeli 1. Warto podkreślić, że w ciągu dziesięciu lat 1947—1956 ludność miejska powiększyła się o 820 883 osoby, a ludność wiejska zmniejszyła się o 236 523. Zmiany te są następstwem ruchu naturalnego, a przede wszystkim migracji miasto—wieś oraz migracji zewnętrznych. Obydwa rodzaje migracji poczynając od 1947 r. przedstawiono w tabelach 2 i 3, a bilans migracji za lata 1947—1956 oparty na ich podstawie — w tabeli 4.

Tabela 4

Bilans migracji zewnętrznych oraz migracji miasto—wieś w latach 1947—1956

Wyszczególnienie	Miasta			Wsie		
	razem	mężczyźni	kobiety	razem	mężczyźni	kobiety
1	2	3	4	5	6	7
Migracje zewnętrzne						
imigracja	—	—	—	—	—	—
emigracja	71 938	36 052	35 886	125 460	65 278	60 182
Migracje miasto—wieś						
imigracja	485 613	239 269	246 344	—	—	—
emigracja	—	—	—	485 613	239 269	246 344
Bilans						
imigracja	413 675	203 217	210 458	—	—	—
emigracja	—	—	—	611 073	304 547	306 526

¹ Wykorzystana literatura źródłowa — Centralno Statystyczno Uprawienie Pri Ministerski Sawet: 1. *Prehoiawane na naselenieto na 31. XII. 1946*, Obszti

Migracje zewnętrzne Bułgarii w latach 1947—1960

Rok	Miasta						Wsie					
	imigracja			emigracja			imigracja			emigracja		
	ogółem	mężczyźni	kobiety	ogółem	mężczyźni	kobiety	ogółem	mężczyźni	kobiety	ogółem	mężczyźni	kobiety
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1947	70	36	34	960	547	413	4	1	3	121	46	75
1948	7	2	5	15 661	7 894	7 767	2	2	—	152	81	71
1949	21	9	12	20 483	9 808	10 675	2	2	—	994	479	515
1950	18	6	12	18 952	9 785	9 167	1	—	1	38 441	20 028	18 413
1951	—	—	—	13 853	7 202	6 651	—	—	—	85 624	44 613	41 011
1952	10	5	5	507	219	288	19	14	5	8	3	5
1953	—	—	—	397	165	232	—	—	—	3	1	2
1954	—	—	—	237	114	123	—	—	—	5	1	4
1955	—	—	—	685	215	470	—	—	—	135	48	87
1956	13	4	9	342	165	177	23	18	5	28	15	13
razem	139	62	77	72 077	36 114	35 963	51	37	14	125 511	65 315	60 196
1957	56	30	26	176	93	83	81	58	23	99	49	50
1958	37	24	13	106	52	54	19	16	3	2	—	2
1959	7	6	1	101	47	54	19	18	1	28	17	11
1960	15	13	2	167	80	87	5	4	1	14	7	7
razem	254	135	119	72 666	36 386	36 241	175	133	42	125 658	65 388	60 266

Tabela 3

Migracje miasto-wieś w okresie od 1947 r. do 1960r.

Rok	Miasta						Wsie					
	osiedlili się w mieście			opuścili miasto			osiedlili się na wsi			opuścili wieś		
	razem	mężczyźni	kobiety	razem	mężczyźni	kobiety	razem	mężczyźni	kobiety	razem	mężczyźni	kobiety
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1947	57 971	30 266	27 705	28 155	14 540	13 615	44 915	20 989	23 926	74 731	36 715	38 016
1948	67 373	32 857	34 516	37 903	18 900	19 003	52 536	23 718	28 818	82 006	37 675	44 331
1949	63 466	30 056	33 410	32 969	15 909	17 060	50 923	21 121	29 802	81 420	35 268	46 152
1950	78 815	37 341	41 474	35 859	17 202	18 657	55 024	23 550	31 474	97 980	43 689	54 291
1951	75 002	35 939	39 063	30 984	14 810	16 174	55 176	24 570	30 606	99 194	45 699	53 495
1952	67 208	32 403	34 805	31 513	15 232	16 281	44 950	19 224	25 726	80 645	36 395	44 250
1953	127 881	61 631	66 250	51 049	24 166	26 883	57 144	23 921	33 223	133 976	61 386	72 590
1954	81 224	40 364	40 860	28 606	13 845	14 761	51 178	22 841	28 337	103 796	49 360	54 436
1955	90 277	44 685	45 592	28 493	13 608	14 885	44 447	19 262	25 185	106 231	50 339	55 892
1956	111 281	55 871	55 410	29 354	13 932	15 422	49 915	22 345	27 570	131 842	64 284	67 558
razem	820 498	401 413	419 085	334 885	162 144	172 741	506 208	221 541	284 667	991 821	460 810	531 011
1957	82 061	40 267	41 794	22 676	10 650	12 026	49 404	21 335	28 069	108 789	50 952	57 837
1958	88 047	43 441	44 606	23 880	11 209	12 671	64 650	28 710	35 940	128 817	60 942	67 875
1959	104 388	52 803	51 585	27 533	13 398	14 135	64 124	28 935	35 189	140 979	68 340	72 639
1960	114 575	58 021	56 554	30 945	15 096	15 849	61 767	27 045	34 722	145 397	69 970	75 427
razem	1 209 569	595 945	613 624	439 919	212 497	227 422	746 153	327 566	418 587	1 515 803	711 014	804 789

Właśnie tabela 4 wskazuje, że w wyniku migracji w okresie 1947—1956 ludność miast powiększyła się o 413 675 mieszkańców, w tym 203 217 mężczyzn i 210 458 kobiet; natomiast ludność wiejska zmniejszyła się o 611 073 osób, w tym 304 547 mężczyzn i 306 526 kobiet.

Średni stan ludności za dziesięciolecie 1947—1956 przedstawiono poniżej:

	Miasta	Wsie	Miasta i wsie
Mężczyźni	1 082 604	2 575 461	3 658 065
Kobiety	1 063 026	2 600 439	3 663 465
Razem	2 145 630	5 175 900	7 321 530

Z przedstawionych danych można wnioskować, że w dziesięcioleciu 1947—1956 w miastach liczba mężczyzn powiększyła się o 18,8%², a liczba kobiet o 19,8%. Na wsi zaś w tym samym okresie liczba mężczyzn zmniejszyła się o 11,8% i liczba kobiet również o 11,8%. Rezultaty te są niezmiernie ważne i można przypuszczać, że zaszły też ważne zmiany w strukturze wieku ludności miejskiej i wiejskiej.

Dane o migracjach miasto—wieś i zewnętrznych, których dostarcza Centralny Urząd Statystyczny, nie są pełne; brak w nich rozkładu według wieku. Tutaj spróbujemy przedstawić migracje w rozkładzie według wieku i generacji. Przede wszystkim zaś przedstawimy bilans ludnościowy Bułgarii pomiędzy dwoma ostatnimi spisami: z 31 XII 1946 r. i 1 XII 1956 r. (tabela 5). Różnica 52 852 osób, w tym 36 416 mężczyzn i 16 436 kobiet, została spowodowana różnymi przyczynami.

Możną też sporządzić ten sam bilans dla każdej generacji od 1867 r., aż do 1956 r., wykorzystując tylko dane o urodzeniach żywych i zgonach za okres 1947—1956. Będziemy więc mogli znaleźć różnice w generacjach spowodowane migracjami i ubytkiem 52 852 osób. Rezultaty przedstawia tabela 6.

Osoby, które pojawiły się w roku urodzenia 1956 i migrowały w ciągu 1956 r. należą do grupy wieku 0. Mężczyźni, którzy migrowali w okresie 1947—1956 i którzy pojawili się w roku urodzenia 1951 w liczbie 2222 na przykład, migrowali W, ciągu lat 1956, 1955, 1954, 1953, 1952 i 1951 i należeli odpowiednio do grup wieku 0, 1, 2, 3, 4 i 5. Przypuszczać należy, że średni wiek tych osób wynosi 2,5 itd. Mężczyźni, którzy pojawili się w roku urodzenia 1945 i którzy migrowali w ciągu lat 1947

resultati, Sofia 1949; 2. *Preboiawane na naselenieto na 1. XII. 1956*, Obszti rezultati, Sofia 1959; 3. *Statystyka za dwizenieto ha naselenieto w NR Bulgaria za perioda 1947—1959*, Sofia 1961.

² Procenty obliczono w stosunku do ludności średniej; na przykład 18,8% przedstawia stosunek liczby 203 217 — wzrost ludności miejskiej (patrz tabela 4) — do 1 082 604 — średnia liczba mężczyzn w miastach.

Tabela 5

Bilans ludnościowy Bułgarii za okres pomiędzy dwoma ostatnimi spisami z 31 XII 1946 r. i 1 XII 1956 r.

Wyszczególnienie	Miasta				Wsie			Ogółem mężczyzn i kobiet
	mężczyźni		kobiety		razem		razem	
	2	3	4	5	6	7		
1								8
Spisano dnia 31 XII 1946 r.	888 538	846 650	1 735 188	2 628 236	2 665 925	5 294 161	7 029 349	
Urodzenia żywe 1947—1956 r.	230 724	215 773	446 497	602 598	565 970	1 168 568	1 615 065	
Imigracja miasto-wieś (1947—1956)	401 413	419 085	820 498	221 541	284 667	506 208	1 326 706	
Imigracja zewnętrzna (1947—1956)	62	77	139	37	14	51	190	
Ogółem A	1 520 737	1 481 585	2 002 322	3 452 412	3 516 576	6 968 988	9 971 310	
Zmarli (1947—1956)	106 039	88 997	195 036	306 955	278 464	585 419	780 455	
Emigracja miasto-wieś (1947—1956)	162 144	172 741	334 885	460 810	531 011	991 821	1 326 706	
Emigracja zewnętrzna	36 114	35 963	72 077	65 315	60 196	125 511	197 592	
Ogółem B	304 297	297 701	601 998	833 080	869 671	1 702 751	2 304 753	
Różnica (A-B)	1 216 440	1 183 884	1 400 324	2 619 332	2 646 905	5 266 237	7 666 561	
Wyniki spisu z 1 XII 1956 r.	1 276 670	1 279 401	2 556 071	2 522 686	2 534 952	5 057 638	7 613 709	
Ubytek	—	—	—	96 646	111 953	208 599	52 852	
Przyrost	60 230	95 517	155 747	—	—	—	—	
Różnica (ubyttek-przyrost)	—	—	—	—	—	—	52 852	

Tabela 6

Skutki ruchu wędrownego według generacji za okres 1947—1956

Rok urodzenia	Miasta — przyrost		Wsie — ubytek		Średni wiek generacji
	mężczyzn	kobiet	mężczyzn	kobiet	
1	2	3	4	5	6
1956	1 705	1 468	1 662	1 278	0,0
1955	701	573	3 380	3 514	0,5
1954	1 293	1 430	4 481	3 844	1,0
1953	1 850	1 846	189	—99	1,5
1952	2 915	3 211	409	—228	2,0
1951	2 222	2 395	1 877	1 779	2,5
1950	2 652	2 916	6 917	6 113	3,0
1949	3 325	3 478	6 901	6 869	3,5
1948	3 570	3 565	6 886	6 166	4,0
1947	3 100	3 208	7 714	7 051	4,5
1946	5 490	5 441	3 527	2 785	5,5
1945	3 918	4 188	5 496	4 996	6,5
1944	4 468	4 354	2 579	2 849	7,5
1943	4 403	4 452	8 171	7 896	8,5
1942	10 585	12 498	13 987	15 207	9,5
1941	12 317	13 623	15 627	16 328	10,5
1940	13 465	13 495	16 166	15 332	11,5
1939	12 878	12 490	14 983	13 488	12,5
1938	11 457	9 366	14 103	11 087	13,5
1937	6 592	9 134	10 216	11 097	14,5
1936	5 180	9 820	9 967	11 394	15,5
1935	5 565	10 127	9 211	10 649	16,5
1934	8 284	11 318	13 398	13 556	17,5
1933	9 951	11 105	13 640	12 416	18,5
1932	11 015	10 615	15 169	13 594	19,5
1931	10 741	10 124	13 675	11 817	20,5
1930	10 905	10 309	16 471	13 828	21,5
1929	10 516	10 018	13 835	12 316	22,5
1928	11 450	10 565	14 108	13 147	23,5
1927	10 579	9 262	12 216	10 708	24,5
1926	10 221	8 975	13 094	12 829	25,5
1925	4 693	7 704	12 015	9 559	26,5
1924	3 661	7 255	6 248	9 693	27,5
1923	5 870	5 561	7 814	8 592	28,5
1922	5 562	5 314	7 601	8 622	29,5
1921	4 795	4 289	7 038	7 684	30,5
1920	4 756	4 087	6 323	6 783	31,5
1919	2 823	2 716	5 759	5 538	32,5
1918	1 935	1 574	3 572	3 963	33,5
1917	1 385	1 435	2 056	1 888	34,5
1916	2 046	1 266	2 622	3 019	35,5
1915	3 268	2 653	3 748	3 397	36,5
1914	2 769	2 214	5 936	5 907	37,5
1913	2 137	1 702	1 902	1 762	38,5

Tabela 6 cd.

1	2	3	4	5	6
1912	2 434	1 468	4 764	4 491	39,5
1911	2 311	2 011	3 951	3 633	40,5
1910	2 131	1 458	4 099	4 365	41,5
1909	1 891	1 679	3 244	2 814	42,5
1908	1 607	1 203	3 156	3 277	43,5
1907	1 861	1 512	2 333	2 232	44,5
1906	1 475	1 058	3 313	4 130	45,5
1905	1 704	1 623	2 366	1 929	46,5
1904	1 182	1 045	2 585	3 514	47,5
1903	1 174	1 284	2 173	2 336	48,5
1902	1 018	933	1 526	2 158	49,5
1901	1 166	1 742	2 346	2 128	50,5
1900	787	691	2 553	2 389	51,5
1899	379	992	1 877	1 089	52,5
1898	421	714	2 155	1 391	53,5
1897	532	1 204	1 478	656	54,5
1896	453	772	1 289	517	55,5
1895	406	934	615	— 656	56,5
1894	217	778	1 262	— 114	57,5
1893	415	1 100	— 77	— 540	58,5
1892	193	503	508	546	59,5
1891	458	907	261	3 325	60,5
1890	110	108	732	5 260	61,5
1889	611	1 053	—1 236	1 030	62,5
1888	356	740	— 58	1 072	63,5
1887	495	1 049	— 300	— 99	64,5
1886	383	460	2 265	2 920	65,5
1885	214	676	2 633	1 248	66,5
1884	158	443	2 095	2 492	67,5
1883	235	685	910	1 447	68,5
1882	196	354	1 099	914	69,5
1881	143	263	1 330	2 053	70,5
1880	195	424	978	970	71,5
1879	41	167	951	1141	72,5
1878	161	192	592	3	73,5
1877	— 6	171	488	204	74,5
1876	97	— 65	657	1 402	75,5
1875	111	215	— 66	— 478	76,5
1874	— 52	— 108	683	550	77,5
1873	21	77	12	— 133	78,5
1872	32	60	— 35	— 176	79,5
1871	— 21	— 59	306	622	80,5
1870	124	— 18	36	203	81,5
1869	27	49	— 24	16	82,5
1868	10	11	328	— 35	83,5
1867	42	140	— 101	— 133	84,5
1866	151	740			85,5
	287 062	306 577	424 741	418 116	

—1956, należeli do grup wieku 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 i 11 i przypuszczać należy, że średni ich wiek wynosi 6,5 itd.

Tabela 6 wskazuje nam, że najbardziej intensywne migracje wystąpiły wśród osób w wieku od 10 do 30 lat. Możemy więc przypuszczać, że struktura według wieku ludności miejskiej i wiejskiej uległa zmianie. Tabela 7 zawiera liczby osób, które migrowały: 1. w wieku od 0 do 40 lat, 2. w wieku od 0 do 50 lat, 3. w wieku od 0 do x lat, tj. środkowej migrujących, oraz zawiera średni wiek każdego przekroju.

Wyniki w kolumnach 4 i 7 wskazują, że średni wiek ludności, która opuściła wieś, jest znacznie wyższy aniżeli średni wiek ludności, która udała się do miast. Wolno więc powiedzieć, że mężczyźni w liczbie: 137 679 = 424 741 — 287 062 i kobiety w liczbie 111 539 - 418 116 — 306 577 (patrz tabela 6), razem 249 218, którzy emigrowali poza kraj i którzy pojawili się w miastach i we wsiach byli dobrze zaawansowani w wieku³.

Kolumna 8 tabeli 7 wskazuje na to samo zjawisko. Spośród 424 741 mężczyzn, którzy opuścili wieś, tylko 67,59% zamieszkało w miastach. Jednakże mężczyźni w wieku do 40 lat, udający się do miast, reprezentują 76,54% mężczyzn, którzy opuścili wieś również w wieku do 40 lat. Mężczyźni zaś w wieku do 50 lat, którzy zamieszkali w miastach, reprezentują 75,18% mężczyzn, którzy opuścili wieś w tym samym wieku. Kobiety natomiast udające się do miast stanowią 73,32% kobiet, które opuściły wieś. Co do kobiet w wieku do 40 lat imigrujących do miast notujemy odsetek 78,98% kobiet w tymże wieku imigrujących ze wsi, w odniesieniu do kobiet w wieku do 50 lat imigrujących do miast notuje się 76,18% kobiet emigrujących ze wsi.

Skutki tych migracji ilustruje tabela 8, gdzie przedstawiono średni wiek całej ludności według spisów z 31 XII 1946 r. i z 1 XII 1956 r.

Tabela 8 wskazuje, że średni wiek całej ludności według spisu z 1 XII 1956 r. jest wyższy aniżeli średni wiek całej ludności z 31 XII 1946 r. Z drugiej strony średni wiek całej ludności w miastach w dniu 31 XII 1946 r. był wyższy aniżeli średni wiek całej ludności w miastach w dniu 1 XII 1956 r., podczas gdy średni wiek całej ludności we wsiach 31 XII 1946 r. był znacznie niższy aniżeli średni wiek całej ludności 1 XII 1956 r. Najbardziej uzewnętrzniającym się następstwem migracji jest to,

³ W tabeli 2 można zobaczyć, że w okresie 1947—1956 emigracja ze wsi i miast poza kraj wynosiła 101 429 mężczyzn i 96 159 kobiet, razem 197 588. Różnica 51 630 między emigracją poza kraj według tabeli 6 w wysokości 249 218 a emigracją rejestrowaną w wysokości 197 588, odbiega bardzo mało od ubytku w wysokości 52 582 (patrz tabela 5). Oto dlaczego sporządzono bilans według generacji począwszy od generacji pojawiających się w latach urodzenia: dla ludności miejskiej od 1866 r. do 1956 r. i dla ludności wiejskiej od 1867 r. do 1956 r.

Tabela 7

Średni wiek ludności migrującej (wędrowni miasto—wieś i zewnętrzne)

Różne przekroje	Miasta			Wsie			kolumna 2 podzielona przez kolu- mnę 5 (%)
	Σ <i>lx</i>	Σ <i>ax</i>	wiek średni	Σ <i>lx</i>	Σ <i>ax</i>	wiek średni	
I							8
Mężczyźni							
migracje w wieku od 0 do 40 lat	248 793	4 239 139	17,04	325 066	6 000 265	18,46	76,54
migracje w wieku od 0 do 50 lat	271 248	5 128 428	18,91	360 821	7 423 251	20,57	75,18
migracje w wieku od 0 do $x=24$ (środkowa ludności migrującej)	148 901	1 702 155	11,43	(24)206 856	2 360 959	11,41	67,59
Ogółem	287 062	5 990 894	20,87	424 741	9 770 407	23,00	
Kobiety							
migracje w wieku od 0 do 40 lat	265 305	4 483 563	16,90	335 908	5 860 327	17,45	78,98
migracje w wieku od 0 do 50 lat	282 471	5 164 803	18,28	370 805	7 247 989	19,55	76,18
migracje w wieku od 0 do $x=24$ (środkowa ludności migrującej)	166 117	1 955 932	11,77	(25)210 738	2 542 476	12,06	
Ogółem	306 577	6 554 642	21,38	418 116	10 008 969	23,94	73,32

Tabela 8

Wiek średni całej ludności według spisów z 31 XII 1946 r. i z 1 XII 1956 r.

Spisy	Ludność ogółem	Miasta				Wsie					
		razem	mężczyźni		kobiety		razem	mężczyźni		kobiety	
			4	5	7	8					
I	2	3	4	5	6	7	8				
31 XII 1946	29,14	30,12	29,49	30,79	28,82	28,41	29,23				
1 XII 1956	30,99	29,71	29,19	30,22	31,64	31,03	32,24				

Tabela 9

Urodzenia żywe (małżeńskie) w Bułgarii za okres od 1947 r. do 1960 r.

Rok urodzeń	Miasta			Wsie			Ogółem (chłopy i dziewczynki, miasta wsie)
	razem	chłopy	dziewczynki	razem	chłopy	dziewczynki	
1							8
1947	40 489	20 792	19 697	125 756	65 004	60 752	166 245
1948	41 977	21 647	20 332	129 513	66 825	62 688	171 490
1949	44 419	23 136	21 283	128 779	66 495	62 284	173 198
1950	48 643	25 291	23 352	132 539	68 627	63 912	181 182
1951	45 202	23 544	21 658	105 700	54 430	51 270	150 902
1952*	43 972	22 683	21 289	110 042	56 843	53 199	154 014
1953	43 420	22 423	20 997	104 055	53 834	50 221	147 475
1954	41 065	21 109	19 956	101 620	52 575	49 045	142 685
1955	41 707	21 565	20 142	99 549	50 960	48 589	141 256
1956	41 184	21 186	19 998	96 095	49 512	46 583	137 279
1957	41 729	21 469	20 260	88 935	45 507	43 428	130 664
1958	41 796	21 524	20 272	85 930	44 249	41 681	127 726
1959	42 083	21 718	20 365	84 235	43 336	40 899	126 318
1960	44 442	22 947	21 495	84 441	43 488	40 953	128 883
1961	45 697	23 699	21 998	81 196	41 904	39 292	126 893

* Włącznie z urodzeniami żywymi pozamałżeńskimi.

że w dniu 31 XII 1946 r. średni wiek ludności miejskiej był wyższy aniżeli średni wiek ludności wiejskiej, podczas gdy w dniu 1 XII 1956 r. na odwrót, średni wiek ludności wiejskiej był wyższy aniżeli ludności miejskiej.

Perturbacje w strukturze wieku ludności w mieście i na wsi, spowodowane migracjami miasto—wieś i zewnętrznymi, wywołały zmiany procesu urodzeń w mieście i na wsi w okresie 1947—1956.

Tabela 9 zawiera urodzenia żywe, małżeńskie, w Bułgarii za okres 1947—1960. Z tabeli tej można wnioskować, że w rozpatrywanym okresie liczba urodzeń w miastach pozostaje nie zmieniona, podczas gdy liczba urodzeń na wsi, począwszy od 1949 r., zmniejsza się z roku na rok. Średnia roczna liczba chłopców żywo urodzonych na wsi w okresie 1947—1948 wynosi 65 914, podczas gdy średnia roczna liczba chłopców żywo urodzonych we wsiach w okresie 1960—1961 wynosi tylko 42 696, co stanowi 2/3 liczby 65 914. Średnia liczba dziewczynek żywo urodzonych we wsiach w latach 1947—1948 wynosi 61 720, a dla okresu 1960—1961 średnia ta wynosi tylko 40 122, co stanowi 2/3 liczby 61 720. Ta rozbieżność w procesie urodzeń na wsi i w mieście jest bądź następstwem bardzo niskiej płodności na wsi w porównaniu z urodzeniami w miastach, bądź skutkiem perturbacji zachodzących w strukturze wieku ludności miejskiej i wiejskiej w ciągu lat 1947—1961.

Tabela 10 zawiera urodzenia według grup wieku matki z rozróżnieniem dzieci urodzonych w miastach i na wsi. Z kolumn 4 i 7, w których przedstawiono proporcjonalny podział urodzeń według wieku matki, widać, że płodność na wsi jest znacznie wyższa aniżeli płodność w miastach. Wolno więc twierdzić, że przyczyną spadku liczby urodzeń żywych są zmiany w strukturze wieku ludności miejskiej i wiejskiej.

Tabela 11 zawiera podział kobiet na grupy wieku według spisów z 31 XII 1946 r. i 1 XII 1956 r. W kolumnach 4 i 7 przedstawiono liczby stosunkowe kobiet spisanych w dniach 1 XII 1956 i 31 XII 1946. Można z nich wnioskować, że liczba kobiet w miastach w 1956 r. w relacji do liczby kobiet z 1946 r. powiększyła się o 47,8%, podczas gdy liczba kobiet na wsi w 1956 r. stanowi 89,4% liczby kobiet wiejskich z 1946 r.

W kolumnie 4 tabeli 12 podano według wieku liczby kobiet w miastach, spisanych 1 XII 1956 r., a w kolumnie 2 — liczby kobiet tych samych generacji spisanych w miastach 31 XII 1946 r. W kolumnach zaś 7 i 9 dokonano tego samego porównania odnoszącego się do kobiet na wsi. Różnice są wyraźne. W 1946 r. dla grupy wieku 5—9 liczba spisanych kobiet wynosi 58 656. Z drugiej strony liczba 116 084 kobiet w miastach wstępujących do tych samych generacji i spisanych w 1956 r. przewyższa prawie dwa razy liczbę 58 656. Z kolei w kolumnie 5 przedstawiono relacje kolumny 4 do 2. Ten stosunek zmniejsza się w miarę

Tabela 10

Urodzenia żywe (matżeńskie i pozamatżeńskie) według wieku matki w 1956 r.

Wiek matki	Miasta				Wsie				Kolumna 7 podzielona przez kolumnę 4
	liczba		kolumna 3 podzielona przez kol. 2	liczba		kolumna 6 podzielona przez kol. 5	kolumna 7 podzielona przez kol. 5	kolumna 8	
	matek	dzieci		matek	dzieci				
I	2	3	4	5	6	7	8		
15-19	116 084	4 738	0,0408	165 751	12 689	0,0766	1,877		
20-24	117 858	17 290	0,1467	208 146	42 085	0,2022	1,378		
25-29	125 784	12 994	0,1033	195 648	28 037	0,1433	1,387		
30-34	126 385	6 492	0,0514	211 921	14 126	0,0667	1,298		
35-39	80 926	1 775	0,0219	149 760	4 841	0,0323	1,475		
40-44	75 514	493	0,0065	163 930	1 913	0,0117	1,800		
45-49	71 073	67	0,0009	172 352	370	0,0022	2,444		
Ogółem	713 624	43 849	0,0615	1 267 408	104 061	0,0821	1,335		

Tabela 11

Rozkład populacji kobiet na grupy wieku według spisów z 31 XII 1946 r. i 1 XII 1956 r.

Grupy wieku	Miasta				Wsie			kolumna 6 podzielona przez kolumnę 5
	liczba kobiet według spisu		kolumna 3 podzielona przez kolumnę 2	liczba kobiet według spisu z:		kolumna 6 przez kolumnę 5		
	31 XII 1946	1 XII 1956		31 XII 1946	1 XII 1956			
1	2	3	4	5	6	7		
15—19	77 750	116 084	1,493	264 658	165 751	0,626		
20—24	94 150	117 858	1,252	268 901	208 146	0,774		
25—29	68 576	125 784	1,834	180,705	195 648	1,082		
30—34	68 081	126 385	1,856	188 081	211 921	1,126		
35—39	65 498	80 926	1,235	195 411	149 760	0,767		
40—44	58 615	75 514	1,288	178 801	163 930	0,911		
45—49	50 131	71 073	1,419	141 754	172 352	1,216		
Ogółem	482 801	713 624	1,478	1 418 311	1 267 508	0,894		

Rozkład populacji kobiet na grupy wieku i na generacje według spisów z 31 XII 1946 r. i z 1 XII 1956 r.

		Miasta						Wsie			
31 XII 1946		1 XII 1956		kolumna 4 podzielona przez kolumnę 2		31 XII 1946		1 XII 1956		kolumna 9 podzielona przez kolumnę 7	
grupy wieku	liczba kobiet	grupy wieku	liczba kobiet	grupy wieku	liczba kobiet	grupy wieku	liczba kobiet	grupy wieku	liczba kobiet	grupy wieku	liczba kobiet
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
5-9	58 656	15-19	116 084	1,979	5-9	236 298	15-19	165 751	0,701		
10-14	66 108	20-24	117 858	1,783	10-14	274 773	20-24	208 146	0,758		
15-19	77 750	25-29	125 784	1,618	15-19	264 658	25-29	195 648	0,739		
20-24	94 150	30-34	126 385	1,342	20-24	268 901	30-34	211 921	0,788		
25-29	68 576	35-39	80 926	1,180	25-29	180 705	35-39	140 760	0,829		
30-34	68 081	40-44	75 514	1,100	30-34	188 081	40-44	163 930	0,872		
35-39	65 496	45-49	71 073	1,086	35-39	195 411	45-49	172 352	0,882		
Ogółem	498 819		713 624	1,431		1 608 827		1 267 508			0,788

Populacja kobiet dla 1956 r. obliczona według spisu z 31 XII 1946 r. i tablicy wymieralności, w porównaniu z populacją kobiet spisana w dniu 1 XII 1956 r.

Grupy wieku	M i a s t a		kolumna 3 podzielona przez kolumnę 2	W s i e		kolumna 6 podzielona przez kolumnę 5
	populacja dla 1956 r.			populacja dla 1956 r.		
	obliczona	spisana		obliczona	spisana	
1	2	3	4	5	6	7
15-19	58 057	116 084	1,999	232 593	165 751	0,713
20-24	65 010	117 858	1,813	268 529	208 146	0,775
25-29	76 000	125 784	1,655	256 807	195 648	0,762
30-34	92 033	126 385	1,373	260 976	211 921	0,812
35-39	67 095	80 926	1,206	185 667	149 760	0,806
40-44	66 400	75 514	1,137	182 355	163 930	0,899
45-49	63 401	71 073	1,121	188 593	172 352	0,914
Ogółem	487 996	713 626	1,462	1 575 520	1 367 508	0,868

Tabela 14

Przewidywane liczby urodzeń w 1956 r. obliczone według liczby kobiet z kolumn 2 i 5 tabeli 13 oraz stopy płodności z kolumn 4 i 7 tabeli 10

Grupy wieku	M i a s t a			W s i e		
	przewidywana liczba ludności dla 1956	stopy płodności	liczba dzieci	przewidywana liczba ludności dla 1956	stopy płodności	liczba dzieci
I	2	3	4	5	6	7
15-19	58 057	0,0408	2 368	232 593	0,0766	17 817
20-24	65 010	0,1467	11 906	268 529	0,2022	54 297
25-29	76 000	0,1033	7 851	256 807	0,1433	36 800
30-34	92 033	0,0514	4 730	260 976	0,0667	17 407
35-39	67 095	0,0219	1 469	185 667	0,0323	9 227
40-44	66 400	0,0065	432	182 355	0,0117	2 134
45-49	63 401	0,0009	57	188 593	0,0022	415
Ogółem			28 813			138 097

wzrostu wieku kobiet i zbliża się do 1. W kolumnie zaś 10 podano relacje kolumny 9 do 7. Dla grupy wieku 15—19 (5—9) stosunek ten jest bardzo niski. Powiększa się on w miarę wzrostu wieku. Wskazuje to więc na opróżnianie się na wsi niskich grup wieku.

W kolumnach 2 i 5 tabeli 13 przedstawiono prawdopodobne liczby kobiet, obliczone na podstawie spisu z 31 XII 1946 r. oraz prawdopodobieństwa dożycia. W kolumnach 3 i 6 podano liczby kobiet spisanych 1 XII 1956 r., a w kolumnach 4 i 7 relacje kolumn 3 do 2 względnie kolumny 6 do 5. Relacje te są bardzo bliskie stosunków z kolumn 5 i 10 tabeli 12.

Tabela 14 zawiera dla 1956 r. prawdopodobne liczby dzieci żywo urodzonych, wstępujących do populacji kobiet, obliczone na podstawie kolumn 2 i 5 tabeli 13 oraz na podstawie płodności dla 1956 r. według kolumn 4 i 7 tabeli 10.

Analogicznie do prawdopodobnej liczby dzieci w 1956 r., znajdujemy w kolumnie 4 tabeli 14 — 28 813 żywo urodzonych dzieci w miastach, a w kolumnie 7 tabeli 14 — 138 097 żywo urodzonych we wsiach, ogółem 166 910. Jeżeli porównamy prawdopodobną liczbę 166 910 dzieci z liczbą żywo urodzonych w 1956 r. w wysokości 147 910 dzieci, zauważymy stratę 19 000 dzieci, spowodowaną migracjami.

Tłumaczył
Stanisław Borowski